

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

Факультет журналістики, реклами та видавничої справи

Кафедра журналістики, реклами та медіакомунікацій

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

«Херсонські хом`яки: збереження червонокнижних видів тварин (серія журналістських матеріалів)»

«Kherson hamsters: conservation of red book animal species
(a series of journalistic materials)»

Виконала: здобувачка заочної форми навчання

спеціальності 061 журналістика

Освітня програма «Журналістика»

Христич Дар`яна Андріївна

Керівник викл. Милимко Т.А. _____

Рецензент к. політ. н., доц. Задорожня А.Г.

Рекомендовано до захисту:
Протокол засідання кафедри

№ ____ від ____ . ____ . 20 ____ р.
Завідувач кафедри

(підпис)

(прізвище, ім'я)

Захищено на засіданні ЕК № ____
протокол № __ від ____ . ____ . 20 ____ р.

Оцінка _____ / _____ / _____
(за національною шкалою/шкалою ECTS/ бали)

Голова ЕК

(підпис)

(прізвище, ім'я)

Одеса 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
ОБҐРУНТУВАННЯ ПІДГОТОВКИ ПРОЄКТУ.....	5
ОПИС ПІДГОТОВКИ ПРОЄКТУ.....	13
ВИСНОВКИ.....	17
БІБЛІОГРАФІЯ.....	19
ДОДАТКИ (проект)	

ВСТУП

Сьогодні є важливою та актуальною темою збереження для існування тварин. Питання фауни стосується не тільки закордонних держав, а й зокрема Україну. І місія людей полягає в тому, щоб зберегти якомога більше груп червонокнижних тварин будь-якими способами, особливо зараз під час воєнних дій. Серед списку таких видів тварин можна знайти представників хом'яків, які існують й на території Херсонщини. Наприклад, строкатка степова, сліпачок звичайний. Обидва види вважаються зникаючими. Багато причин існує через які є великі загрози для їх популяцій. При цьому їх роль в природі важлива. Вони покращують родючість ґрунтів, розповсюджують насіння рослин, риють нори для комах, рослин та черв'яків.

Актуальність цієї теми дослідження полягає в тому, що в Україні екологічні проблеми та негативні процеси які зумовлені людиною призводять до зменшення біорізноманіття. І через це необхідно освітлювати дану тему та випрацьовувати план дій задля збереження червонокнижних хом'яків.

Метою дипломної роботи є створення серії журналістських матеріалів про популяції херсонських хом'яків, визначення основних загроз.

Відповідно до мети роботи потрібно вирішити наступні **завдання**:

1. Проаналізувати інформацію про стан чисельності популяцій червонокнижних хом'яків Херсонщини.
2. Виявити особливості та проблеми хом'яків Херсонщини.
3. Промоніторити, що про дану тему пишуть ЗМІ.
4. Визначити, що впливає на зниження чисельності видів хом'яків.
5. Написати журналістські матеріали
6. Виокремити результати дослідження.

Об'єктом дослідження є херсонські хом'яки які внесені до Червоної книги України.

Предметом дослідження є аналіз видів хом'яків Херсонщини в природі, їхнє середовище існування та проблеми, що мають вплив на їх чисельність.

Методами дослідження були аналіз, спостереження, припущення та моніторинг.

Робота містить вступ, обґрунтування підготовки проєкту, опис підготовки проєкту, висновки, бібліографію та власні матеріали.

ОБҐРУНТУВАННЯ ПІДГОТОВКИ ПРОЄКТУ ЧЕРВОНА КНИГА УКРАЇНИ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ХОМ'ЯКІВ ХЕРСОНЩИНИ ЗІ СТАТУСОМ «ЗНИКАЮЧИЙ ВИД»

Кваліфікаційна робота пов'язана з темою червонокнижних хом'яків та охоплює питання їх збереження, яке на сьогодні можна сказати є проблемним для природного середовища. Багато людей можуть висловитись про те, а чому так важливо врятувати якихось хом'яків, коли у світі є проблеми серйозніше. Можливо, але кожен самостійно обирає своє призначення допомоги для держави. В Україні є науковці які займаються збереженням хом'яків, які розуміють, що їх екологічна роль має велике значення в охороні біорізноманіття та намагаються донести до людей сутність проблеми. В одному зі своїх матеріалів ми зазначили яку важливість мають гризуни в дикій природі та чому загалом червонокнижні тварини мають вже сьогодні залучати увагу людей до проблеми. Авторська ідея творчого доробку висвітлює проблему зникнення біорізноманіття фауни хом'яків та причини через які вони потребують збереження. Для початку розберемо, що таке Червона книга та коли вона з'явилась в нашій державі.

Червона книга України – державний документ в якому міститься інформація щодо рідкісних або під загрозою зникнення видів тварин та рослин власне в нашій країні. Її перше видання було представлено у 1980 році накладом у 2400 примірників. Після цього вийшло ще дві книги вже коли Україна була вже незалежною. Остання була опублікована ще у 2009 році накладом в 5000 примірників. А у квітні 2021 просто оновили перелік замість видання книги. Всього тварин вказано було 687 [17]. Шість з них в книзі вказано, що це родина хом'якових. Три з яких (строкатка степова, сліпачок звичайний, хом'ячок сірий) перебувають на Херсонщині. Вони є важливим елементом біорізноманіття на своїх територіях існування, де вони виконують функції для підтримки здорової екосистеми. Проте, існує велика кількість

проблем через які є реальна загроза їх існуванню. До цього всього потрібно розробити чіткий план для їх збереження як життів, так і середовищ існування.

Стан чисельності який відомий на сьогодні цих трьох видів хом'яків однаково не такий поширюваний, проте колосально відрізняється.

Строкатка степова (*Lagurus lagurus*) [15]. Вперше строкатку розглянуто було у 1777 році Петером Симоном Паллас. Строкатка переважно перебуває у степу уникаючи лісових масивів. Через руйнацію степових зон цей вид гризунів з кожним роком стає все меншим. До середини ХХ ст. їх чисельність стрімко росла, але вид вважався «шкідником» для сільського господарства тому їх винищували не замислюючись. На жаль, сьогодні ми маємо зовсім негативний результат і строкатку додано в список Червоної книги України. Наразі вони зустрічаються рідко на Херсонщині, а загалом відомості про них надходять із сов'ячих пелеток (джерело отримання природної інформації яка знаходиться в основному біля гнізд хижих птахів або сов), що складає 0,1% знаходжень.

Сьогодні ж можна сказати, що загальна чисельність строкатки складає до 1 %. У дослідників є припущення того, що гризун уникає заготовлених пасток тому може бути недооблік виду. На прикладі заповідника «Асканія-Нова» на Херсонщині вид залишався невідомим для фауни заповідника і біля його області розташування до 80-х років минулого століття. До 2007 року там цей вид не виходило зареєструвати. Тільки завдяки широкому проведенню досліджень пелеток і цілеспрямованим пошукам цього виду на територіях, що прилягають до заповідника, вдалося виявити наявність виду як у самому заповіднику «Асканія-Нова», так і на прилеглих територіях Херсонської області. На сьогодні за результатами досліджень цей вид більше поширюється на територіях Харківщини та Луганщини[5].

Сліпачок звичайний (*Ellobius talpinus*) [14]. Тваринка маленьких розмірів, яка належить сімейству хом'якових. Вид є представником степової фауни. Сліпачок є найрідкішим із дрібних ссавців не тільки в Україні, а й в Європі також. *E. talpinus*, як вид степового ландшафту, що зникає в межах України, вимагає спеціальної охорони. Перші кроки з охорони цього виду розпочато у другій половині 2000-х років. Сліпачка звичайного додали до третього списку Червоної книги України (2009) з природоохоронним статусом "зникаючий". Взагалі їх чисельність ніколи не була високою та досліджено, що з кожним роком вона стає все меншою. До війни в Україні оцінка чисельності виду була 2-3 тисячі особин.

Для виду характерна часта зміна кольору хутра, яка маркує групи популяцій із різних частин ареалу. Сліпачок звичайний проводить більшу частину життя під землею, підземні ходи гризун риє на глибині 13-15 см. Сліпачок, розпушуючи ґрунт, збагачує його органічними речовинами, а його нори сприяють проникненню в ґрунт вологи та повітря. Цей вид активний цілий рік і навіть у зимові місяці не припиняє своєї активної діяльності. Попри на підземний спосіб життя, вони активніші у світлий час доби [9].

Хом'ячок сірий (*Cricetulus migratorius*) [16]. Він є єдиним представником у своєму роді в Україні. Сірий хом'ячок – гризун маленького розміру, який становить не більше 13 сантиметрів, а важить близько трьохсот грамів. Середовищем проживання хом'яка є степи, лісостеп, поля, і т.д. Щодо вологих середовищ, то він старається уникати їх. Ареал проживання тварин дуже широкий, проте популяція тварин нечисленна. Якщо півстоліття тому хом'як був дуже поширений в степу, то зараз зустрічається вкрай рідко. Точних відомостей про кількість немає.

Цікавим є те, що забарвлення хом'ячка має функцію маскування, оскільки він може стати здобиччю багатьох хижаків. Спина димчасто-сіра, темно-сіра або буро-сіра, в окремих випадках рудувата. На голові та хребту іноді

спостерігається потемніння, яке не переходить, у чітку смугу. Хвіст або світлий, або слабо двоколірний. Вуха маленькі, трохи виступають з хутра. Дуже часто через зовнішню схожість хом'яка плутають з польовою мишею. Їхня основна відмінність полягає в тому, що у хом'ячка практично немає хвостика, а короткі лапки покриті густою сірою вовною, до того ж звірятко має великі защічні мішки. Гризун почав поступово перебиратися на території, наближені до людини через те, що сільське господарство розширювалось біля їх середовищ існування. Для звірка цілком властиво займати чужі нори, які були попередньо створені мишами або його родичами, оскільки сам він не любить такого роду заняття[13].

Тож, порівнюючи ці три види можна сказати, що на сьогодні інформація по чисельності червонокнижних хом'яків отримується важко. Види з оновленням списку Червоної книги України у 2021 році не прибрали. Це показує сьогодні велику потрібність в охороні червонокнижних хом'яків.

Строкатка степова до середини ХХ ст. була поширеним грузином та вважалась винищувачем промисловості. Сьогодні маємо результат, що чисельність складає до 1% [15]. Сліпачок звичайний по чисельності складає до 2-3 тисяч особин[14]. Сірий хом'як взагалі немає даних за кількістю осіб[16]. Це все результати дослідження які відомі були до повномасштабного вторгнення. Тому невідомо скільки наразі складає їх повна чисельність. Повномасштабна війна яка почалась у 2022 році могла завдати значних збитків по стану хом'яків. Каховська трагедія яка сталась через російські війська у 2023 році могла забрати життя багатьох видів. Дослідження оновлених даних науковцями та біологами в майбутньому може шокувати наскільки скоротилась чисельність тварин.

Ми маємо як ніколи поставитись серйозно до проблеми збереження хом'яків. Проте, якщо міркувати саме про збереження хом'яків, то це містить в собі не лише заходи захисту популяцій хом'яків, а й підтримку їхніх екосистем

в цілому. Це означає збереження біорізноманіття та різноманітних середовищ, які забезпечують їм харчування, притулок та можливості для розмноження. Зменшення антропогенного впливу, такого як забруднення навколишнього середовища та втрата природних місць проживання через зрізання лісів або перетворення їх на сільськогосподарські угіддя, є критичними компонентами збереження цих гризунів. Крім того, важливо сприяти створенню умов для співіснування людей та дикої природи, забезпечуючи збалансований підхід до використання природних ресурсів та розвитку сталого способу життя. Такий підхід дозволить не лише зберегти хом'яків, але й зберегти екологічну різноманітність та екосистемні послуги, які вони надають.

МОНІТОРИНГ ЗМІ

Після 24 лютого 2022 року життя українців змінилось назавжди через повномасштабне вторгнення РФ на нашу країну. Але війна принесла негативні зміни не тільки для людей, а й тварин, в тому числі. Питання червонокнижних тварин завжди було актуальним та важливим серед людей які приділяли увагу цьому. Проте ЗМІ освітлюють часто теми звичайних тваринок які нас оточують і яких ми звикли кожен день бачити. Стало цікаво, а як же висвітлюються новини про тварин з дикої природи? На прикладі червонокнижних хом'яків розглянуто, як засоби масової інформації висвітлюють це у своїх матеріалах та, чи набуває це широкого резонансу?

Під фокусом моніторингу опинились 5 інтернет — видань, а саме «Факти», «Українська правда», «Суспільне новини», «24 канал», «Фокус». До уваги брались матеріали зі згадкою про херсонських хом'яків з 14 листопада 2022 до 10 січня 2024 року. Під час моніторингу також зверталась увага на дотримання журналістських стандартів та те, чим взагалі відрізняються матеріали видань один від одного.

Вже з першого погляду зрозуміло, що дана тема не розкривається настільки широко, як, наприклад про інших тварин. Можливо, журналістські роботи на таку тему не мають великої популярності серед населення. Найбільше про хом'яків згадувалось у виданні «Українська правда», а саме 3 матеріали. Всього-на-всього по 2 публікації у «Суспільному» та «24 канал». Та по 1 матеріалу у виданні «Факти» та «Фокус».

Більш сенсаційною стала новина про повішаних хом'яків з Херсонщини, серед яких був червонокнижний вид. Всі з перелічених видань, окрім «Суспільного», написали на цю тему матеріали. Так публікації із заголовками «Повісили на гілках: окупанти знущалися з червонокнижних хом'яків на

Херсонщині» («Факти»)[18], «Росіяни залишили на позиціях повішаних хом'ячків. Біолог зазначає, що гризуни – червонокнижні» («Українська правда»)[1], «ЗС РФ заради розваги вбили червонокнижних хом'яків у Херсонській області (фото, відео)» («Фокус»)[7], «Окупанти замордували червонокнижних хом'яків на Херсонщині» («24 канал»)[12], подаються ЗМІ таким чином, щоб привернути увагу читачів гучними назвами, аби люди з різних куточків побачили проблему завданого екоциду окупантами. Найбільше переглядів набрав матеріал «Української правди», а саме 25919 (період березня 2024). У цих матеріалах журналісти описують однаково як жорстоко окупанти вбили хом'яків повішавши їх за гілки. Але все ж таки публікації відрізняються трохи змістом. «24 канал» додав в матеріал коментарі людей щодо цієї ситуації та інформацію, що російські нелюди вбивали собак на очах дітей. А у «Фокусі» згадали про петицію, аби росіяни отримали покарання за екологічні злочини. Також можна сказати, що у всіх матеріалах журналісти чітко дотримуються стандартів. Наявні джерела та цитування біологів або організацій. А більшість з них подали інформаційний продукт у жанрі замітки.

«Суспільне» в свою чергу підняли теми хом'ячків-переселенців[10]. Репортаж про те як кропивничанка прихистила із Херсонщини пів сотні хом'яків доглядаючи за ними, а й також вона роздає їх в добрі руки. Ще є матеріал під назвою «На Одещині у заповіднику оселилися червонокнижні хом'яки»[19]. В якому розповідається, що до Тарутинського степу випустили 15 червонокнижних хом'яків. Загалом видання не порушувало журналістських стандартів у цих матеріалах. Такий матеріал написав й «24 канал», але більш змістовно.

Серед цих матеріалів виділяється стаття про центр порятунку диких хом'яків від «Української правди»[2]. В публікації йде мова про їх проєкт, який буде націлений на домогосподарства, де люди зазнають шкоди від хом'яків. Й

корисні рекомендації стосовно того, як правильно вчинити людині, коли на власній території був знайдений хом'як.

У висновку, аналіз публікацій у різних виданнях показує, що тема диких тварин, а конкретно про хом'яків не так часто використовується журналістами для написання у своїх виданнях. Інформація поширюється в мережі, але не набуває такого резонансу як хотілось, потребує більшої об'єктивності та дбайливості. Але публікації вони подають без конкретних порушень. Таким чином можна назвати їх надійними ресурсами.

ОПИС ПІДГОТОВКИ ПРОЄКТУ

Кваліфікаційний проєкт містить окрім теоретичної частини у вигляді обґрунтування проєкту ще й практичну яка складається з чотирьох власних матеріалів в яких згадується наша тема про червонокнижних хом'яків Херсонщини, їх причини зникання в природі, а також детальний розгляд видів. Загальною метою в створенні журналістських матеріалів у нас була подача інформації стану хом'яків та наскільки важливим може бути їх збереження в природі. У матеріалах подається фактично не лише інформація про стан гризунів, а й широко розкривається проблема та заклики для усвідомлення наскільки це може бути серйозно.

Для написання проєкту досліджувались відповідні наукові статті та книги задля розуміння проблеми та представлення актуальних відомостей, наприклад як Червона книга України. Також було проаналізовано певні документальні джерела для найбільш широкого розуміння законодавчої сфери по цьому питанні. Основним джерелом звідки бралась загальна інформація є інтернет-ресурси які надали багато корисних даних та, інтернет-видання за допомогою яких був проведений моніторинг ЗМІ.

Важливим моментом який потрібно зазначити стало те, що під час написання роботи використовувались різноманітні методи які допомогли створити журналістський продукт. Методологічна специфіка вбирає в себе абстрагування, аналіз та аналітику.

Детальний план кваліфікаційної роботи:

1. Після визначення теми кваліфікаційної роботи першим пунктом задач до виконання було збирання та аналіз інформації.
2. Аналізована інформація допомогла розробити план для написання журналістських матеріалів.

3. Визначились з жанрами/форматами для матеріалів.
4. Написання чотирьох журналістських матеріалів з лютого по березень 2024 року.
5. Пошук видань з публікаціями по нашій темі та написання моніторингу ЗМІ.
6. Обробка всієї вивченої інформації стосовно хом'яків для написання обґрунтування та опису проєкту.
7. Розробка висновку та виокремлення результатів нашого дослідження.

Оскільки тема є важливою та актуальною використання різних жанрів та форматів допомогло досягти нашої мети та розкрити всі заплановані аспекти. Матеріали на дану тему ми вирішили підготувати в публіцистичному та аналітичному жанрах. В роботі представлено чотири журналістські тексти в котрих наша мета та завдання було чітко продемонстровані, а саме це проблемний нарис та три аналітичні статті.

Представлені матеріали:

- 1.) Червонокнижні хом'яки: виклики сучасності та перспективи майбутнього (нарис)
- 2.) На межі зникнення: червонокнижні хом'яки види та зміни в дикій природі (стаття)
- 3.) Загроза вимирання хом'яків: як окупанти вчиняють екоцид в Україні (стаття)
- 4.) Хто несе відповідальність за життя червонокнижної тварини? (стаття)

Перший матеріал «Червонокнижні хом'яки: виклики сучасності та перспективи майбутнього». Це проблемний нарис в якому ми розповіли більше про проблематику теми та можливі причини зникання в дикій природі хом'яків з власних середовищ існування. Запропонували декілька варіантів вирішення щодо втрат червонокнижних гризунів. Для написання цього матеріалу був

використаний метод спостереження та аналізу самої проблеми, адже це і було нашою метою для висвітлення нарису. Технічний аналіз нарису складається з 907 слів; 6078 знаків; та 5185 знаків без пробілів.

Другий матеріал «На межі зникнення: червонокнижні хом'яки види та зміни в дикій природі». Це стаття про три досліджені види хом'яків червонокнижників які перебувають на територіях Херсонщини: строкатка степова, хом'ячок сірий, сліпачок звичайний. Коротка інформація по кожному з них щодо чисельності, вигляду, та причини зменшування в природі. Зазначили їх важливість, а також, що можна й потрібно робити якщо знайшли червонокнижний вид. Технічний аналіз статті складається з 649 слів; 4459 знаків; та 3814 знаків без пробілів.

Третій матеріал «Загроза вимирання хом'яків: як окупанти вчиняють екоцид в Україні». Стаття про те як війна впливає на нашу фауну та якої шкоди навіть природі може вчинити «людина» та досліджується чи буде щось росіянам за скоєний злочин у Херсоні. Також у матеріалі порушено тему як зберегти хом'яків від повторної участі. Метою написання цього матеріалу було висвітлення злочину росіян яка пов'язана з нашою темою. Технічний аналіз статті складається з 454 слів; 3114 знаків; та 2666 знаків без пробілів.

Четвертий матеріал «Хто несе відповідальність за життя червонокнижної тварини?». В авторському матеріалі розбирається тема відповідальності людини за життя червонокнижного хом'яка. Що по закону буде за скоєння знищення хом'яка та врешті-решт який має бути до проблеми підхід у кожного з нас. Технічний аналіз статті складається з 551 слів; 4172 знаків; 3627 знаків без пробілів.

Отже, створення журналістського продукту на тему «Херсонські хом'яки: збереження червонокнижних видів тварин (серія журналістських матеріалів)» показав нам важливість проблеми червонокнижних видів тварин та

необхідність вирішення цього питання. Дослідження та аналіз інформаційних джерел дозволили нам створити матеріали на основі фактів та думки дослідників щодо цієї теми. Різноманітність тематик у текстах дозволить сформулювати потрібний вплив на аудиторію, що допоможе привернути увагу до проблеми збереження хом'яків. Кожен хто вирішить ознайомитись із роботою зробить власний висновок та в майбутньому стане відноситись до червонокнижників з відповідальністю.

ВИСНОВКИ

Отже, під час написання кваліфікаційної роботи поставлена мета та завдання до проєкту були успішно виконані. У дипломній роботі нам вдалось дослідити види та стан популяцій червонокнижних хом'яків Херсонщини та запропонувати варіанти збереження їх в дикій природі. Насамперед стало зрозуміло, що сьогодні питання тварин із Червоної книги досліджується не так активно, тому що наразі триває війна тому це є трохи складним процесом мінімум тільки через те що Херсонщина була під окупацією. Саму Червону книгу востаннє випускали аж у 2009 році, хоча її зобов'язані випускати через кожні 10 років. У 2021 просто оновили списки, а вивчені нами види гризунів залишились в ньому. Три вивчені види хом'яків які перебувають на території Херсону та області (сліпачок звичайний, хом'як сірий, строкатка степова), протягом довготривалого часу мають статус «зникаючий вид». Дослідивши їх чисельність яка була відома до воєнних дій ми отримали такі результати. Строкатка степова 1%, сліпачок звичайний 2-3 тисячі особин, та про сірого хом'ячка інформація по чисельності виду даних немає.

Моніторинг п'яти українських ЗМІ, показав нам, що «Факти», «Українська правда», «Суспільне новини», «24 канал», «Фокус» не так активно висвітлюють тематику червонокнижних хом'яків, як того хотілось б. Разом на всі видання всього 9 публікацій зі згадкою про херсонських гризунів. Переважає жанр замітки в основному де згадується або переселення хом'ячків до більш безпечних територій, або завданої шкоди по відношенню, до них від російських солдат під час окупації Херсону, яка і стала більш сенсаційною публікацією серед видань. Але все ж таки ця інформація була корисною для дослідження та впровадження у проєкт. У всіх матеріалах журналісти чітко дотримуються журналістських стандартів. Наявні джерела та цитування біологів або організацій.

Щодо написання власних журналістських матеріалів то за допомогою різноманітних джерел інформації які доступні на сьогодні вдалось більш широко розкрити питання збереження хом'яків. В першому матеріалі було розкрито саме питання причин та план на наш погляд з можливим вирішенням проблеми. В другому окремо познайомили з видами хом'яків, зазначили їх важливість та за потрібним є позначити, що згадка про організацію по збереженню хом'яків не є рекламою, а елементом ознайомлення для людей котрі не знають, що робити в таких випадках та, для розкриття теми. Третій матеріал про вчинений злочин росіян по відношенню до червонокнижних хом'яків в Херсоні та чи вважається це екоцидом. Четверта стаття про підвищення свідомості громадськості до відповідальності цих тварин і розуміння, що їх збереження потребує колективних зусиль.

Таким чином вийшов цілий проєкт про різноманітні сторони проблеми пов'язаних з нашою темою. Попри перешкоди в нас вийшло досягти того самого результату який в майбутньому буде корисно використовувати в багатьох сферах.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Андреева В. Росіяни залишили на позиціях повішаних хом'ячків. Біолог зазначає, що гризуни – червонокнижні. *Українська правда. Життя*. 14 листопада. 2022. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2022/11/14/251313/> (дата звернення: 19.04.2024).
2. Бура І. Врятували вже 15 червонокнижних пухнастиків: як працює Центр порятунку диких хом'яків. *Українська правда. Життя*. 10 січня. 2024. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2024/01/10/258764/> (дата звернення: 19.04.2024).
3. В Україні створено Центр порятунку хом'яків, за пів року роботи якого було врятовано 15 пухнастиків!. *Українська природоохоронна група*. 10 січня. 2024. URL: <https://uncg.org.ua/czentr-poryatunku-homyakiv/> (дата звернення: 02.03.2024).
4. "За взяття єнота". Українці жартують і хвилюються за долю викрадених з херсонського зоопарку тварин. *BBC News Україна*. 14 листопада. 2022. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-63621849> (дата звернення: 02.03.2024).
5. Загороднюк І. В. Поширення і чисельність *Lagurus* (Mammalia) в Україні // Вісті Біосферного заповідника «Асканія-Нова». — 2009. — Том 11. — С. 77–91.
6. Злочини проти тварин під час війни. *WWF-Україна*. 16 червня. 2023. URL: <https://wwf.ua/?10954441/wildlife-crime-in-war#:~:text=Окремої%20уваги%20заслуговує%20стаття%20441,які%20можуть%20спричинити%20екологічну%20катастрофу.> (дата звернення: 17.03.2024).
7. ЗС РФ заради розваги вбили червонокнижних хом'яків у Херсонській області (фото, відео). *Фокус*. 14 листопада. 2022. URL: <https://focus.ua/uk/ukraine/536978-vs-rf-radi-razvlecheniya-ubili-krasnoknizhnyh-homyakov-v-hersonsky-oblasti-foto-video> (дата звернення: 19.04.2024).
8. Касіянчук М. На Одещині відновлюють фауну: у степи повернулися червонокнижні хом'яки. *24 Канал*. 28 вересня. 2023. URL: https://pets.24tv.ua/chervonoknizhni-homyaki-povertayutsya-stepi-odeshhini_n2401116 (дата звернення: 19.04.2024).
9. Коробченко М., І. Загороднюк, К. Редінов. 2014. Огляд поширення та морфометричних особливостей сліпачка *Ellobius talpinus* (Arvicolidae) у

- регіоні ниж. Придніпров'я (Україна). Праці Теріологічної школи, 12: 90–101.
10. Куницька І., Склярчук О. Хом'яки-переселенці. Кропивничанка прихистила пів сотні хом'яків з Херсонщини. *Суспільне / Новини*. 31 січня. 2024. URL: <https://suspilne.media/kropyvnytskiy/673742-homaki-pereselenci-kropivnicanka-prihistila-piv-sotni-homakiv-z-hersonsini/> (дата звернення: 19.04.2024).
 11. Про розмір компенсації за незаконне добування, знищення або пошкодження видів тваринного і рослинного світу, занесених до Червоної книги України, а також за знищення чи погіршення середовища їх перебування (зростання): Постанова Каб. Міністрів України від 07.11.2012 р. № 1030 : станом на 10 жовтня. 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1030-2012-п#Text> (дата звернення: 21.04.2024).
 12. Ропан С. Окупанти замордували червонокнижних хом'яків на Херсонщині. *24 Канал*. 14 листопада. 2022. URL: https://24tv.ua/okupanti-znushhayutsya-tvarin-yak-rosiyani-povisili-homyakiv_n2197716 (дата звернення: 19.04.2024).
 13. Сірий хом'ячок: опис і особливості виду. *Урок*. URL: <https://yrok.pp.ua/novini-ta-susplstvo/7952-sriy-homyachok-opis-osoblivost-vidu.html> (дата звернення: 13.04.2024).
 14. Сліпачок звичайний *ellobius talpinus* (Pallas, 1770). *Червона книга України. Головна*. URL: <https://redbook-ua.org/item/ellobius-talpinus-pallas/> (дата звернення: 24.02.2024).
 15. Строкатка степова *lagurus lagurus* (Pallas, 1773). *Червона книга України. Головна*. URL: <https://redbook-ua.org/item/lagurus-lagurus-pallas/> (дата звернення: 24.02.2024).
 16. Хом'ячок сірий *crinetulus migratorius* (Pallas, 1773). *Червона книга України. Головна*. URL: <https://redbook-ua.org/item/cricetulus-migratorius-pallas/> (дата звернення: 24.02.2024).
 17. Червона книга України. *Вікіпедія*. 22 липня. 2005. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Червона_книга_України (дата звернення: 18.04.2024).
 18. Чорна В. Повісили на гілках: окупанти знущалися з червонокнижних хом'яків на Херсонщині. *Факти*. 14 листопада. 2022. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20221114-povisyly-na-gilkah-okupanty->

- znushhalysya-z-chervonoknyzhnyh-homyakiv-na-hersonshhyni/ (дата звернення: 19.04.2024).
19. Шукова О. На Одещині у заповіднику оселилися червонокнижні хом'яки. *Суспільне / Новини*. 15 вересня. 2023. URL: <https://suspihne.media/odesa/572999-na-odesini-u-zapovidniku-oseilisa-chervonokniznihomaki/#:~:text=До%20Тарутинського%20степу%20на%20Одещині,у%20рамках%20програми%20з%20реінтродукції> (дата звернення: 19.04.2024).
20. UAnimals. Вбивства червонокнижних тварин заради розваги: росія має бути покарана. *Facebook*. 14 листопада. 2022. URL: https://www.facebook.com/photo/?fbid=519593393548308&_set=a.471211321719849&_paipv=0&_eav=AfaU362h16hGza9foyceKduf13A6zADKaupfFIdss-tbSRJV8Wc8DVhH93rdcpotsI&_rdr (дата звернення: 05.03.2024).
21. Капелюшний А. О. Стилiстика. Редагування журналістських текстiв: навч. посiбн. Львiв: ПАiС, 2003. 542 с.
22. Капелюшний А. О. Типологія журналістських помилок. Львiв: ПАiС, 2000. 68 с.
23. Методичні рекомендації для підготовки та захисту творчих кваліфікаційних проєктів для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 061 журналістика / уклад. І. В. Сидун, А. О. Червiнчук, А. Ф. Коваленко, С. В. Азєєв, А. В. Житнікова / за заг. ред. О. А. Иванової. Одеса : Видавець С. Л. Назарчук, 2024. 46 с.
24. Михайлин І. Л. Основи журналістики: посiбник. Київ : Центр учбової лiтератури. 2011. 496 с.
25. Назаренко Г. Інформаційні жанри журналістики: навчальний посiбник: навч. посiб. ІМВ НАУ каф. журналістики, 2009. 124 с.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Червонокнижні хом'яки: виклики сучасності та перспективи майбутнього

Сьогодні в сучасному світі більшість людей поставили собі за мету боротися з проблемою майже зниклих тварин із Червоної книги. І хом'яки, які туди внесені вже під загрозою вмирання. Втім хоч вони й вважаються невеликим ссавцями та більшість їх сприймають як кумедних тваринок, але хом'яки відіграють все ж таки важливу роль в нашій природі. Збереження їх популяцій допоможе відновити екологічну рівновагу якої ми прагнемо. А вони своєю чергою прагнуть жити в природі у гармонії та мирі так само як і ми...

Так склалося, що Україна може похизуватись не тільки красивими краєвидами та родючими ґрунтами, а й досить великою кількістю різноманітних видів тваринного світу. Особливим можу назвати вид гризунів, а вчасності це хом'яки. Вони бувають не тільки домашніми улюбленцями, як більшість думає, а й також є невідійманою частиною в дикій природі. Але не дивлячись на позитивні моменти все ж таки проблемність у питанні фауни гризунів присутня. Через великі зміни в кліматі та вплив людини на природні умови, деякі популяції хом'яків були занесені до Червоної книги України зі статусом «зникаючих». Так, як приклад до книги у 2009 році потрапив один із видів, а саме сліпачок звичайний, який перебуває й у Херсоні, а в цілому, в Україні їх загальна чисельність не більше 2-3 тисяч особин. Хом'яки цього виду утримуються в лабораторії для генетичних досліджень.

Так через які все ж таки причини їх чисельність скорочується? Я можу назвати чотири, як основні із власного спостереження. По-перше, більшість із них втратили природне середовище. Степи на яких зазвичай вони мешкають руйнували через розширення монокультури, надмірний випас худоби, а тепер руйнування продовжуються через війну. Вибухи й обстріли призводять до

знищення степів, полів, лісів. Все це приводить до втрати їхнього середовища існування.

По-друге, зміни клімату. Через те що температура зараз постійно коливається, вона впливає на систему їх життя. Здатність будувати нори, змога отримати їжу та зробити її запаси на період зимування, а все це для них ускладнюється з кожним роком.

По-третє, використання різних хімікатів, як в промисловості, так і в сільському господарстві. Через це є великий шанс того, що гризуни отримують отруєння. А господарі власних територій можуть робити це навмисно.

Четверте, найжахливіше, що тільки може бути із причин, то це воєнні дії на територіях яких перебувають хом'яки. На жаль, з початком повномасштабного вторгнення у 2022 році Херсон та область були окуповані російськими солдатами. І через вісім місяців після деокупації, де було їх базування в степу, наші військові знайшли повішаних хом'яків. Серед них були сірі гризуни, які наявні в Червоній книзі України, а до війни вони охоронялись. Про цей випадок повідомив еколог Михайло Русін та розмістив фото у своєму блозі на яке без сліз та почуття злості не подивитися. Не можу не згадати про це випадок яким вважаю моральним злочином в першу чергу, а саме те, що вони викрали єнота із херсонського зоопарку. А як наголосила Українська служба Бі-Бі-Сі, *«в Україні цей єнот став символом війни та абсурдності російських військових»*, які, як стверджується, *крадуть усе: від пральних машин та унітазів до тварин*»[4]. Ще невідомо скільки червонокнижних хом'яків і не тільки, могли постраждати від підриву окупантами Каховської ГЕС. Тобто російські окупанти своїми діями вчинили екоцид у відношенні до нашої країни таким чином порушуючи не тільки морально, а й кримінально злочин на міжнародному рівні. Червонокнижні хом'яки відіграють важливу роль в природі своїми діями. Вони й так зникали через перераховані вище

причини, а до них ще приєдналась й російська агресія. Тож який план можна запропонувати задля їх збереження з даних причин?

Через зменшення біорізноманіття потрібно якомога швидше винайти заходи збереження для тієї кількості популяцій які залишились заради їхнього майбутнього розмноження і реалізувати цю ідею. Через те, що війна, то не може поки йти й мови про відновлення їх середовища у херсонських степах. Потрібно приділити більше уваги їхньому збереженню існування в інших областях України, де набагато безпечніше буде відновити їх популяції. Як у випадку з однією із груп хом'яків, то їх перевезли до Одещини. І тільки після завершення бойових дій та розмінування степів, відновлення місць проживання в Херсоні буде можливим.

Далі, на мій погляд, найважливіше, то це донесення інформації населенню про те, як важливо зберегти червонокнижних хом'яків та їх середовища існування. Та навчити, як поводитись у випадку знаходження червонокнижного виду. Також корисним буде говорити й про інші види тварин червонокнижників. Тому що багато хто не розуміється наскільки може бути необхідним збереження життя якоїсь тваринки.

Ще, заборонити вмисне вбивання та отруювання, якщо хом'як заважає на власній території, то краще звернутися у Центр порятунку хом'яків, де нададуть інформацію, що робити з тваринкою і після чого за нею приїдуть.

Звісно, це не єдині варіанти того, як можна було б покращити стан популяцій хом'яків і для того, щоб реалізувати принаймні ці пункти потрібно найважливіше - завершення війни. А попри вже наявні організації збереження хом'яків ще залишається проблемою, потрібно більше закликати людей до цього. В наш час немає дій без наслідків! Тому потрібно розуміти наскільки руйнівними можуть бути результати того, що звичайний хом'як може пропасти з дикої природи. Їх відсутність вплине на інші види популяцій. Може

призвести, що інші класи тварин будуть переносниками хвороб, які навіть можуть зачепити й людей. Також хом'яки є важливим ланцюгом в дикій природі.

Тож, справжня краса та унікальність природи виражаються у таких малих аспектах, до яких належать милі хом'яки. Вплив людини чітко показав, що гризуни недостатньо захищені сьогодні внаслідок чого їх існування під загрозою. Але все ж таки шанси ще є. Хом'яки – це не просто звичайні гризуни, а представники природного світу. І нам надалась, мабуть, остання можливість зберегти цей світ для майбутніх поколінь, де кожен буде мати у своїй природі право на гармонію та мир.

Христич Дар'яна

Додаток 2

На межі зникнення: червонокнижні хом'яки види та зміни в дикій природі

Сьогодні про екологічні наслідки, з якими зіткнулися в нашій країні говорять багато. Й серед вирішень проблем охорони природи відноситься питання збереження диких тварин. Зараз багато тваринок знаходяться на порозі повного зникнення. З останнього оновленого списку, до Червоної книги України у квітні 2021 року занесені були 687 видів тварин. З них шість ссавці хом'якові. Розглянемо, чому хом'яки такі важливі в дикій природі та деякі їх види.

Види хом'яків червонокнижників які перебувають на Херсонщині

Першим хом'яком який вважається єдиним видом роду у фауні України це строкатка степова (*Lagurus lagurus*). Його природоохоронний статус: зникаючий. Перебуває в степовій та лісостеповій зонах України. А чисельність виду складає всього 1%. Це невеличкий гризун довжиною 85-105 мм. Причиною зміни чисельності вважається руйнація середовища існування та через те, що люди боролися з цим видом як зі «шкідливим гризуном» упродовж ХХ ст. Життя їх коротке всього 1-2 роки. Включили до Червоної книги України через відчутне скорочення чисельності.

Ще існує такий вид, як сірий хом'як (*Cricetulus migratorius*). Природоохоронний статус якого на жаль недостатньо відомий. В Україні загалом перебуває в степовій зоні. Наразі його чисельність невідома. Раніше вважався найчисельнішим видом, але зараз кількість в десять разів менше. Причиною зміни популяції стала руйнація степових ландшафтів. Довжина тіла хом'яка вважається від 9,5 до 13 см. Цікавим є те що вважається всеїдною твариною чим приносить користь, що їсть комах.

Також у степах Херсонщини наявним є вид під назвою сліпачок звичайний (*Ellobius talpinus*). Статус виду є зникаючим. Чисельність всього складає 2-3 тис. Причини зміни чисельності вважаються руйнація степового середовища, надмірний випас худоби, та засадження сосни в степах, фрагментація популяцій. Живуть вони 2-3 роки. Довжина їх тіла до 15 см. В Червону книгу їх додали у 2009 році та вид має охоронний статус.

Чому хом'яки такі важливі в природі?

Багато хто може вважати, що хом'яки не приносять якоїсь користі для природи й, що це просто милі тварини, які бігають в степах. Але вони виконують багато важливих функцій без яких не буде екологічної рівноваги. Хом'яки є продовольчим ланцюжком. Вони є джерелом їжі для хижих тварин та птахів. Самі вони харчуються насінням, комахами, рослинами та безхребетними. Теж саме насіння яким вони харчуються можуть поширювати, що посилює розмноження рослин. Ще однією із функцій які вони виконують є риття нір. В них потрапляє повітря й вода, що також допомагає рослинам. Вони контролюють розповсюдження популяцій комах які можуть бути шкідливими для сільськогосподарського підприємства. Таким чином всі ці процеси показують важливість хом'яків та для чого потрібно їх рятувати.

В Україні рятують хом'яків

Вже більше чим пів року в Україні існує Центр порятунку хом'яків яким вдалось врятувати 30 гризунів внесених до Червоної книги. Як повідомляє природоохоронна група: *«Хом'яки часто оселяються на присадибних ділянках, на городах, чим можуть приносити певні збитки людям. Водночас хом'як є охоронюваним видом, який включено до Червоної книги України. Конфлікт між людьми та цими тваринами неминучий. Наша мета — зменшити втрати для обох сторін».* [3]

Вони мають мету забирати хом'яків з приватних територій людей які можуть отримати шкоду від гризунів. А після порятунку відпускають якомога далі від людського ока. А якщо хом'яку потрібна ветеринарна допомога, то надають її, а потім відпускають.

«Наша мета – не лише рятувати хом'яків, а й зробити так, щоб люди зрозуміли, чому їх не можна знищувати, навчити гуманному ставленню до гризунів. А кінцева мета – щоб люди навчилися співіснувати з дикими видами тварин», – пояснює теріолог Михайло Русін.

Також надаються певні рекомендації стосовно того, як себе поводити у випадку зустрічі з пухнастим гризуном.

Що потрібно робити, якщо побачили хом'яка?

Вони надають рекомендацію спочатку сфотографувати, а краще зняти на відео хом'яка. Потім зайти на сторінку центра у Facebook і повідомити про знахідку. Головне не чіпати руками тварину, бо гризун може вкусити навіть через товсті рукавички. А головне не ставити капкани, не дратувати, не натраплявати котів та собак. І якщо мається можливість погодувати хом'яка до приїзду спеціальних людей. Вони їдять і зелень, і зерно, овочі.

Отже, таким чином можна сказати наскільки мало залишилось видів хом'яків і, наскільки вони важливі в дикій природі.

Христич Дар'яна

Додаток 3

Загроза вимирання хом'яків: як окупанти вчиняють екоцид в Україні

Окупанти після повномасштабного вторгнення доказали наскільки вони жорстокі по відношенню не тільки до людей, а й тварин. Так, вони повісили у Херсоні червонокнижних хом'яків. У цій статті розглянемо завданий екоцид росіянами, який був виявленим після деокупації Херсонщини та чи отримують вони за це покарання?

Росіяни вбили червонокнижних хом'яків

На початку листопада 2022 року окупанти почали відходити з території Херсонщини. Й одразу українці стали свідками ще одного кровавого злочину, який вчинила російська сторона. Жертвами стали на цей раз не тільки люди, а й тварини, багато котиків, собак, а ще до цього списку увійшли хом'яки серед яких знайшли червонокнижний вид. За яким до війни слідкували. Це був вид сірого хом'яка чисельність в Україні, якого сьогодні невідома.

Окупанти жорстоко вбили їх підвісивши за хвости та шиї на гілки. Дану інформацію оприлюднили в організації із захисту тварин UAnimals. «Сірі хом'яки - гризуни із Червоної книги України. До війни вони охоронялися та оберігалися. Це - залишена позиція у степу Херсонщини. Що росіяни зробили з гризунами, серед яких рідкісний сірий червонокнижний хом'як - можна побачити на фото[20]», – зазначають в українській організації. Таким чином, росіяни на чужій для них території порушили міжнародний закон. Хом'яки, а особливо червонокнижний вид який і так вважається зникаючим стали для когось лише приводом безглуздої розваги.

Невідомо скільки тіла хом'яків могли там перебувати в такому стані, і яка мета врешті була у росіян, щоб зробити це. Але цей момент є певним доказом для того, щоб звинувачувати в скоєному екоциді російських окупантів в майбутньому, аби країна агресор отримала покарання.

Чи реально буде довести екологічні злочини окупантів?

Російська сторона думає, що нікому нічого за ці злочини не буде. Звісно буде. Проте через деякі «але». Хоч у нас в країні й існують перелік кримінальних статей по цьому питанню, наприклад, як 441 стаття розділу «Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку» — екоцид [6]. У міжнародному праві дана стаття не має сенсу. Для того, щоб російська федерація отримала покарання за скоєння своїх вчинків потрібні не тільки докази, яких з нашої сторони звісно достатньо, а й залучення іноземних партнерів. Тому це питання часу.

Як зберегти хом'яків від повторної участі?

Ще є важливим питанням, як зробити так, щоб цього більше не повторилось. Якщо брати до уваги саме Херсонщину, то так, як зараз там все ще зберігається велика небезпека, то по можливості потрібно евакуювати червонокнижних хом'яків. Як, наприклад, 15 червонокнижників завезли, до Тарутинського степу на Одещині. Підтримувати організації які вже існують й спеціалізуються на хом'яках, а таких чимало. Облаштування притулків або заповідників. Розповсюджувати вже скоєнні злочини російськими окупантами. Особливо в іноземному просторі.

Тож, через дії окупантів в нашій країні з'являються наслідки які в майбутньому можуть бути руйнівними. І наша мета на сьогодні намагатися захищати не тільки нас, а й нашу природу, особливо під час війни.

Христич Дар'яна

Додаток 4

Хто несе відповідальність за життя червонокнижної тварини?

Захист червонокнижних тварин від загрози вимирання це розповсюджене питання сьогодення серед людей які займаються цим. Проте людина стає не тільки свідком природної катастрофи, а і її учасником. В статті звертається увага на червонокнижних хом'яків та наша роль у зіткненні з ними і яку відповідальність несе людина за життя тварини яка перебуває в дикій природі.

Більшість цивілізованих країн світу мають правові закони щодо збереження червонокнижних тварин й Україна не є винятком. За порушення такого закону передбачається адміністративна відповідальність. Але все ж таки у нас існує проблема того що тварини не охороняються потрібним чином.

На сьогодні одними з «популярних» тварин із Червоної книги України є шість видів хом'якових. Більшість із них перебуває на Півдні нашої країни, де розповсюджене сільське господарство, фермерство. І не є секретом той факт, що більшість із власників промисловості спеціально знищують гризунів, тому що вважають їх шкідливими тваринами для власного урожаю. Зрозуміло, що це для кожного з них погано, коли маються збитки, але через власні амбіції та неухважність може постраждати рідкісний вид хом'яка. За знищення якого можуть бути більші втрати із власного гаманця. Відповідно до статті 20 Закону України “Про Червону книгу України” Кабінет Міністрів України постановляє: затвердити розмір компенсації за незаконне добування, знищення або пошкодження видів тваринного і рослинного світу, занесених до Червоної книги України, а також за знищення чи погіршення середовища їх перебування[11].

Звичайно, проблему щодо збереження гризунів вирішують зараз в основному організації які з цим справляються, але поки що. Одне з українських

угруповань по порятунку хом'яків за весь період своєї роботи врятували близько тридцяти особин. Але як наголошував науковець Михайло Русін *«для нашої країни це дуже замала цифра, тому головною метою є не врятувати кожного хом'яка, а навчити людей співіснувати з ними»*.

Тож хто несе відповідальність за життя червонокнижних тварин? В першу чергу за це відповідає будь-яка людина яка проживає в Україні. Адже через людські потреби та забаганки взагалі й з'явилась Червона книга. Якщо ділити за категоріями, то виходить наступне. Державні установи: урядовці країни повинні відігравати важливу роль у захисті червонокнижних хом'яків та середовища їх проживання. За допомогою законодавства, правозастосування та створення охоронюваних територій, таких як природні заповідники та національні парки, уряди можуть забезпечити правові рамки та ресурси для зусиль щодо збереження.

Наукове товариство, а саме вчені та дослідники які відіграють важливу роль у розумінні біології та екологічних потреб червонокнижних хом'яків. Завдяки дослідженням та моніторингу популяції вчені діляться цінними даними, які дають змогу розробляти стратегії збереження.

Територіальні громади, які живуть у місцях існування червонокнижних хом'яків і навколо них, часто є першою лінією захисту від таких загроз, як знищення середовища проживання та браконьєрство. Залучення громад до зусиль щодо збереження можуть сприяти почуттю власності та опіки над популяціями та їх середовищем існування.

Природоохоронні організації мають підвищувати обізнаність серед населення та реалізовувати природоохоронні проекти. Завдяки партнерству з місцевими зацікавленими сторонами та використовуючи соціальні мережі, ці організації можуть посилити вплив щодо відповідальності збереження хом'яків.

Доля червонокнижних хом'яків – це не лише місцева чи регіональна проблема, а глобальна. Міжнародне співробітництво є важливими для вирішення транскордонних проблем, таких як фрагментація середовища проживання, зміна клімату та інколи незаконна торгівля дикими тваринами. Можна працювати разом, щоб захистити майбутнє червонокнижників.

Збереження червонокнижних хом'яків вимагає різноманітного підходу, який передбачає співпрацю, постійну відданість усіх зацікавлених сторін. Визнаючи відповідальність та взаємозв'язок між добробутом людини та збереженням біорізноманіття, ми повинні гарантувати, що майбутні покоління продовжуватимуть дивуватися цим крихітним, але таким важливим створінням у дикій природі.

Христич Дар'яна